

Kierunek, specjalność, specjalizacja studiów historia sztuki
Rok akademicki 2010/2011

1.	Nazwa przedmiotu	Nauki pomocnicze historii
2.	Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot	Wydział Historyczny, Instytut Historii, Zakład Nauk Pomocniczych Historii
3.	Kod przedmiotu	WH.IHS-0017
4.	Język przedmiotu	Polski
5.	Grupa treści kształcenia, w ramach której przedmiot jest realizowany	Grupa treści podstawowych
6.	Typ przedmiotu	Przedmiot obowiązkowy
7.	Rok studiów, semestr	Studia stacjonarne i niestacjonarne, rok studiów I, semestr I
8.	Imię i nazwisko osoby prowadzącej przedmiot	Dr hab. Zenon Piech
9.	Imię i nazwisko osoby egzaminującej	j. w.
10.	Formuła przedmiotu	Konwersatorium połączone z elementami wykładu i przede wszystkim ćwiczeniami
11.	Wymagania wstępne	Brak
12.	Liczba godzin zajęć dydaktycznych	60
13.	Liczba punktów ECTS przypisana przedmiotowi	2 ECTS
14.	Czy podstawa obliczenia średniej ważonej?	NIE
15.	Założenia i cele przedmiotu	Celem zajęć jest zapoznanie studentów historii sztuki z naukami pomocniczymi historii, które w dużym stopniu są również naukami pomocniczymi historii sztuki. Zajęcia są ukierunkowane na potrzeby historyków sztuki, a więc są prowadzone inaczej niż na studiach historycznych, punkt ciężkości położony jest na te dyscypliny i te problemy, które są najbardziej przydatne w praktyce badawczej historyka sztuki. Zajęcia mają na celu zapoznanie studentów z różnymi gatunkami źródeł historycznych i przygotowanie ich do odczytywania i interpretacji tych źródeł. W trakcie zajęć omawiane będą źródła pisane, źródła materialne oraz źródła ikonograficzne wchodzące w zakres nauk pomocniczych historii. Ich zestaw jest zamieszczony punkcie 3 prezentującym tematykę zajęć w ciągu dwóch semestrów
16.	Metody dydaktyczne	Wykład informacyjny, ćwiczenia przedmiotowe
17.	Forma i warunki zaliczenia przedmiotu	Zajęcia mają charakter konwersatoryjny. Warunkiem uzyskania zaliczenia jest systematyczne i aktywne uczestnictwo w zajęciach. Zajęcia kończą się testem obejmującym tematykę konwersatorium. Zaliczenie zajęć jest z oceną
18.	Treści merytoryczne przedmiotu oraz sposób ich realizacji ¹	1. Zajęcia wstępne: charakterystyka nauk pomocniczych historii 2. Genealogia: podstawowe pojęcia genealogiczne, historia badań genealogicznych, miejsce genealogii w badaniach z zakresu historii sztuki 3. Źródła do genealogii: tradycja ustna, prywatne zapiski genealogiczne, dokumenty, akta, pomniki.

		<p>4. Herbarze jako źródła do genealogii i heraldyki.</p> <p>5. Heraldyka: definicja herbu, zasady budowy herbu, heraldyka w badaniach historii sztuki</p> <p>6. Charakterystyka wybranych działów heraldyki: heraldyka państwowa, ziemna, miejska</p> <p>7. Charakterystyka wybranych działów heraldyki c.d.: heraldyka kościelna, szlachecka, mieszczańska, nobilitacje, indygenaty .</p> <p>8. Sfragistyka: definicja pieczęci, budowa pieczęci, funkcje pieczęci, pieczęć jako dzieło sztuki.</p> <p>9. Treści ideowe pieczęci książąt piastowskich</p> <p>10. Pieczęcie królów polskich.</p> <p>11. Archeologia prawna (nauka o znakach władzy i prawa): ogólna charakterystyka przedmiotu badań archeologii prawnej, związek archeologii prawnej z badaniami z zakresu ikonografii.</p> <p>12. Historia insygniów władzy książęcej i królewskiej</p> <p>13. Insygnia władzy kościelnej, urzędników zarządu centralnego, władz miejskich, cechowych i uniwersyteckich.</p> <p>14. Dyplomatyka: definicja dokumentu, funkcje dokumentu, klasyfikacje dokumentów, notariat publiczny, instrument notarialny, źródła pisane w warsztacie historyka sztuki.</p> <p>15. Formularz dokumentu, kancelarie książęce i królewskie.</p> <p>16. Paleografia z elementami neografii: brachygrafia (system skrótów), rozwój pisma dokumentowego XI – XVII wiek</p> <p>17. Paleografia praktyczna: czytanie dokumentu z XI wieku.</p> <p>18. Paleografia praktyczna: czytanie dokumentu z XII wieku.</p> <p>19. Paleografia praktyczna: czytanie dokumentu z XIII wieku.</p> <p>20. Paleografia praktyczna: czytanie dokumentu z XIV wieku.</p> <p>21. Paleografia praktyczna: czytanie dokumentu z XV wieku.</p> <p>22. Neografia praktyczna: czytanie tekstów z XVI i XVII wieku.</p> <p>23. Neografia praktyczna: czytanie tekstów z XVI i XVII wieku.</p> <p>24. Chronologia: historyczny rozwój kalendarza, budowa kalendarza, kalendarz juliański, kalendarz gregoriański.</p> <p>25. Kalendarz liturgiczny i jego związek z ikonografią kościelną</p> <p>26. Praktyczne rozwiązywanie dat według datacji rzymskiej oraz datacji według świąt i świętych.</p> <p>27. Epigrafika na przykładzie zabytków krakowskich</p> <p>28. Metrologia: systemy metrologiczne w okresie staropolskim oraz w czasach zaborów.</p> <p>29. Test</p> <p>30. Podsumowanie zajęć, zaliczenia.</p>
19	Wykaz literatury	<p>Literatura podstawowa: J. Szymański, <i>Nauki pomocnicze historii</i>, Warszawa 2004 (oraz wcześniejsze wydania)</p> <p>Literatura uzupełniająca: W. Semkowicz, <i>Paleografia łacińska</i>, wyd. 2, Kraków 2002 A. Gieysztor, <i>Zarys dziejów pisma łacińskiego</i>, Warszawa 1073</p>

		<p>M. Bielińska, A. Gąsiorowski, K. Maleczyński, <i>Dyplomatyka wieków średnich</i>, Warszawa 1971</p> <p><i>Chronologia polska</i>, pod red. B. Włodarskiego, Warszawa 1957</p> <p>M. Gumowski, M. Haisig, S. Mikucki, <i>Sfragistyka</i>, Warszawa 1960</p> <p>W. Dworzaczek, <i>Genealogia</i>, Warszawa 1959</p> <p>R. Kiersnowski, <i>Wstęp do numizmatyki polskiej wieków średnich</i>, Warszawa 1964</p> <p>W. Maisel, <i>Archeologia prawna Polski</i>, Warszawa – Poznań 1982</p> <p>W. Maisel, <i>Archeologia prawna Europy</i>, Warszawa – Poznań 1989</p> <p>Wybrane monografie:</p> <p>A. Chmiel, <i>Pieczenie Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie</i>, Kraków 1996</p> <p>K. Filipow, <i>Falerystyka polska XVII – XIX w.</i>, Białystok 2003</p> <p>W. Garbaczewski, <i>Ikonoграфия monet piastowskich 1175 – ok. 1280</i>, Warszawa – Lublin 2007</p> <p>A. Jaworska, <i>Orzeł Biały. Herb państwa polskiego</i>, Warszawa 2003</p> <p>M. Kaganiec, <i>Heraldyka Piastów śląskich 1146 – 1707</i>, Katowice 1992</p> <p>R. Kiersznowski, <i>Moneta w kulturze wieków średnich</i>, Warszawa 1988</p> <p>S. K. Kuczyński, <i>Pieczenie ksiąg mazowieckich</i>, Warszawa 1978</p> <p>S. K. Kuczyński, <i>Polskie herby ziemskie. Geneza, treści, funkcje</i>, Warszawa 1993</p> <p>M. Kula, <i>Miary i ludzie</i>, Warszawa, 2004, 2 wyd</p> <p>Z. Piech, <i>Ikonoграфия pieczęci Piastów</i>, Kraków 1993</p> <p>Z. Piech, <i>Monety, pieczenie i herby w systemie symboli władzy Jagiellonów</i>, Warszawa 2003</p> <p>E. Potkowski, <i>Książka rękopiśmienna w kulturze Polski średniowiecznej</i>, Warszawa 1984</p> <p>J. Ptak, <i>Chorągiew w komunikacji społecznej w Polsce piastowskiej i jagiellońskiej</i>, Lublin 2002</p> <p>H. Seroka, <i>Herby miast małopolskich do końca XVIII wieku</i>, Warszawa 2002</p> <p>J. Szymański, <i>Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego</i>, Warszawa 1994</p> <p>J. Szymański, <i>Herbarz rycerstwa polskiego z XVI wieku</i>, Warszawa 2001</p> <p>B. Trelińska, <i>Gotyckie pismo epigraficzne w Polsce</i>, Lublin 1991</p> <p>B. Trelińska, <i>Album armorum nobilium Regni Poloniae XV – XVIII saec. Herby nobilitacji i indygenatów XV – XVIII w.</i>, Lublin 2001</p>
--	--	---